

Programma: Fysieke Leefomgeving

Product: Duurzaamheid

Achtergrond / aanleiding

Maatschappelijk vraagstuk

Fossiele energiebronnen (olie en gas) en grondstoffen raken op. Daarom moeten de energiehuishouding en de manier waarop met materialen wordt omgegaan anders worden georganiseerd. Het ontwikkelen, toepassen en exporteren van technologie op dit terrein is niet alleen noodzakelijk vanuit het oogpunt van duurzaamheid, maar biedt ook veel kansen voor de regionale economie. Daarnaast is een gezonde en groene leef- en werkomgeving een harde randvoorwaarde voor de (economische) ontwikkeling van de regio.

Duurzaamheid wordt als integraal onderdeel gezien van alle overige beleidsthema's. Het is echter wel nodig om uit te werken wat dat concreet betekent en deze ambitie een plek te geven.

Legitimatie van de opdracht

Een duurzame ontwikkeling van de regio, te vertalen in energie- en materiaaltransitie en een gezonde leefomgeving is opgenomen in meerdere doelstellingen van de Regionale Agenda.

Omschrijving product

Klimaat en energietransitie

Voor klimaat en energietransitie is het programma "Energietransitie in de Brainport regio" opgesteld, dat tot en met 2014 wordt uitgevoerd. Door middel van het uitvoeren van projecten wordt een bijdrage geleverd aan de realisatie van de ambities van de regiogemeenten op het gebied van energie en klimaat.

Cradle to Cradle

Het speerpunt Cradle to Cradle wordt zowel topdown (door promotie van de principes) als bottomup (vanuit de huisvuilinzameling) aangepakt.

Gezondheid en biodiversiteit

Er wordt gewerkt aan het verbeteren van de milieukwaliteit in relatie tot gezondheid en biodiversiteit. Naast monitoring wordt onder andere ingezet op aanpak van geuroverlast, de hoge concentraties fijnstof en de dreiging van (dier)ziekten door de intensieve veehouderij, de aanpak van geluidbelasting en bodemvervuiling. Daarnaast wordt ingezet op beleefbare natuur in de regio.

Doelstelling

Het doel van het product duurzaamheid is het realiseren van een regio die op een schone, betrouwbare en betaalbare wijze in de energiebehoefte voorziet en kan blijven voorzien, (nagenoeg) zelfvoorzienend is in duurzaam materialenbeheer en waar sprake is van een gezonde leef- en werkomgeving met beleefbare natuur op korte afstand voor iedereen.

Wat is de verbinding met andere programma-onderdelen

Programma Economie: economische structuurversterking

- het stimuleren van de ontwikkeling en toepassing van nieuwe "groene" technologie als kans voor innovatie en de regionale economie.
- Campussen en Bedrijventerreinen: het stimuleren van de transitieprocessen naar een duurzaam bedrijventerrein.

Programma Fysieke leefomgeving:

- Gebiedsontwikkeling: expliciet aandacht voor duurzaamheidsthema's zoals energie, materiaaltransitie en biodiversiteit. Met name bij Brainport Avenue (speerpunt Cradle to Cradle) en het Rijk van Dommel en Aa (speerpunt energie) is hier al ervaring mee opgedaan.
- Wonen: het verduurzamen van de woningvoorraad. Mobiliteit: Belangrijke thema's op regionaal niveau zijn een schoon openbaar vervoer (betreffende zowel energieverbruik en luchtkwaliteit) en elektrisch rijden.
- Recreatie en toerisme: een gezonde en groene omgeving is de basis.

Wat is onze rol in dit product

De rol van het SRE is bij klimaat en energietransitie met name coördinerend en stimulerend op basis van het programma "Energietransitie in de Brainport regio". Bij Cradle to Cradle is dat ook het geval, onder andere door middel van het Europese Interreg IVB C2C BIZZ project. Met de uitvoering van projecten op het gebied van o.a. regionale monitoring, de aanpak van geluidhinder en luchtvervuiling en kennisoverdracht van wet- en regelgeving wordt ondersteuning geboden aan de taakuitvoering van de regiogemeenten.

Beoogd resultaat

- Energietransitie en Cradle to Cradle: de SRE-regio is een proeftuin voor diverse projecten op het terrein van duurzame energie en Cradle to Cradle. Partijen met goede ideeën en projecten zijn bij elkaar gebracht; concrete initiatieven zijn ondersteund en tot uitvoering gebracht en er is extern (subsidie)geld binnen gehaald voor deze projecten.
- Gezondheid en biodiversiteit: door middel van monitoring is de milieubelasting, onder andere als gevolg van verkeer, in beeld gebracht. Er is regionale afstemming over de aanpak van onder andere veiligheidsrisico's, afvalbeheer, dierziekten en beheer- en natuurontwikkeling. Knelpunten zijn gezamenlijk aangepakt.

Doorlooptijd (meerjarig)

Het programma "Energietransitie in de Brainport regio" loopt van 2011 tot en met 2014. De deelprojecten van Cradle to Cradle lopen al in 2011 en lopen ook door na 2012. Dit geldt ook voor veel van de deelprojecten van gezondheid en biodiversiteit.

Betrokken partijen

Bij de speerpunten van het project duurzaamheid zijn veel partijen betrokken. Samen vertegenwoordigen zij de Triple Helix. Voor een uitgebreide beschrijving van de betrokken partijen per speerpunt wordt naar de projectportfolio's verwezen.

Wat mag dit het SRE kosten?

<u>Afdeling</u>	<u>Werkprogramma 2012</u>
Dienst SRE	3.208

<u>Omschrijving</u>	<u>Werkprogramma 2012</u>
Apparaatskosten	367.708
Programmakosten	747.169
Lasten	1.114.877
Baten	1.119.842
Inwonerbijdrage	1.069.842
BDU	0
Provincie	0
Gemeenten	0
Overig	50.000
Saldo	4.965

Programma: Fysieke leefomgeving
Product: Duurzaamheid
Project: Klimaat- en energietransitie

Omschrijving project

Als stip aan de horizon is vastgelegd dat de regio Zuidoost-Brabant in 2040 onafhankelijk wil zijn van fossiele brandstoffen. De focus ligt daarbij op het ontwikkelen en toepassen van energietechnologie als kans voor innovatie en de regionale economie. Het SRE wil, vanuit zijn maatschappelijke opgave, als katalysator optreden en gericht initiatieven aanjagen. Winst is te behalen door de diverse initiatieven in een gezamenlijk kader te plaatsen, te ondersteunen en te versnellen. In 2011 is het programma 'Energietransitie in de Brainport regio' vastgesteld. In 2012 wordt de hiermee ingeslagen weg verder gevolgd. Er zijn 4 focusgebieden industrie, landbouw, mobiliteit en bebouwde omgeving. Projecten vanuit markt-coalities worden ondersteund en tot het punt van realisatie gebracht. Partijen worden met elkaar in contact gebracht: we brengen initiatieven bij elkaar die elkaar kunnen versterken. Door de toepassing van initiatieven in de praktijk zorgen we er voor dat de markt in beweging komt. Daarnaast wordt eraan bijgedragen dat de regiogemeenten hun ambities op het gebied van energie en klimaat halen.

Het energietransitieprogramma wordt in 2012 intern en extern sterker gepositioneerd, waarbij de nadruk wordt gelegd op het laten neerdalen van energietechnologie in de regio waardoor een etalage ontstaat van grootschalig toegepaste energie-innovaties.

In de Brainport 2020-agenda is opgenomen dat gefocust wordt op een gezamenlijke aanpak van grootschalige proeftuinen gericht op slim rijden en duurzame energieopwekking. Brainport Development gaat hier zelf echter geen actieve rol in spelen.

Doelstelling

De missie voor het programma 'Energietransitie in de Brainport regio' is:

"Het herinrichten van de huidige, op fossiele brandstoffen gebaseerde, energievoorziening naar een duurzame regionale energievoorziening, zodat we op een schone, betrouwbare en betaalbare wijze in onze energiebehoefte kunnen (blijven) voorzien."

Het algemene doel van het energietransitieprogramma is:

"In 2040 wordt de nog resterende energiebehoefte in de regio voor gebouwen, industrie, landbouw en transport verkregen uit hernieuwbare, duurzame bronnen ('energieneutraal')."

Beoogd resultaat

- De diverse initiatieven in een gezamenlijk kader plaatsen, ondersteunen en versnellen.
- Laten neerdalen van vernieuwende energietechnologie in de regio.
- Demonstratieprojecten organiseren voor de zogenoemde *touchdown* in de regio, als tussenstap om over te gaan tot grootschalige toepassing. Voorbeelden hiervan zijn innovatieve zonnetechnologie, elektronisch rijden en diepe aardwarmte.
- Binnenhalen van (internationale) cofinanciering van overheden en bedrijven. Als voorbeeld kan worden genoemd het project Agro Solar Realisatie (project zonnepanelen bij agrarische bedrijven) (circa € 480.000,- aan subsidies); het Europese project 'Biomass Northwest Europe' (circa € 230.000,- subsidie), of het project 'Duurzame warmte' (circa € 75.000,- aan subsidies).
- Op basis van een heldere communicatiestrategie worden twee themabijeenkomsten georganiseerd gericht op het maken van verbindingen ('match-making'), netwerken, kennisoverdracht en het presenteren van praktische resultaten.
  - o Ambassadeurs vanuit gemeenten en bedrijfsleven vormen een drijvende kracht achter de realisatie van projecten en genereren extra aandacht en draagvlak voor initiatieven binnen de focusgebieden. Gezamenlijk vormen de ambassadeurs de stuurgroep voor het programma.

Doorlooptijd (meerjarig) / projectfasering

Het energietransitieprogramma bestrijkt de periode 2011-2014. Jaarlijks wordt een werkplan opgesteld.

Betrokken partijen

Rondom de focusgebieden en projecten zijn (formele) coalities gesloten met partijen die actief (financieel en personeel) aan de projectuitvoering bijdragen. Partijen die op dit moment betrokken

zijn, zijn onder andere TNO, TU/e, Brainport Development, Automotive Campus, The New Motion, ENWIB (cluster Energieneutraal Wonen in Brainport), Brabant Water, De Hoeve varkenshouderijen, SunCycle, Provincie Noord-Brabant, Landbouw Innovatie Brabant, de Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij, Agro & Co, Avans Hogeschool en ZLTO.

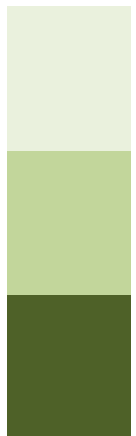
Wat mag dit het SRE kosten?

Afdeling	Werkprogramma 2012
Dienst SRE	1.542

Omschrijving	Werkprogramma 2012
Apparaatskosten	174.522
Programmakosten	265.000
Lasten	439.522
Baten	439.522
Inwonerbijdrage	439.522
BDU	0
Provincie	0
Gemeenten	0
Overig	0
Saldo	0

NB.

De genoemde extra cofinanciering op het programma Energietransitie, waaronder het Europees project "Biomass Northwest Europe", zijn niet in dit overzicht verwerkt. De financiële consequenties zijn budgettair neutraal.

Programma: Fysieke leefomgeving
Product: Duurzaamheid
Project: Cradle to cradle

Omschrijving project

Om in de toekomst voldoende grondstoffen ter beschikking te hebben, is materiaaltransitie een noodzaak. Cradle to Cradle (C2C) is de filosofie achter de materiaaltransitie. Door retourprogramma's en materiaalinnovaties kunnen grondstoffen steeds worden hergebruikt en kan de regio Zuidoost-Brabant onafhankelijk worden van strategisch kwetsbare grondstoffen en de (lokale) economie versterken door export van kennis, innovaties en materialen, door besparing op nieuwe grondstoffen en door meer werkgelegenheid. Hiervoor is samenwerking op regionale schaal noodzakelijk.

Het project bestaat uit twee onderdelen.

Het eerste deel is een topdown-benadering, door de C2C-principes vanuit het SRE te promoten en zo partijen enthousiast te maken om ze toe te passen. Hieronder valt het Europese Interreg IVB-project C2C BIZZ, waarvan het SRE de lead partner is. Het doel van dit project is het stimuleren van de toepassing van C2C op bedrijventerreinen, ook in de regio Zuidoost-Brabant. Het regionale deelproject "C2C in Brainport Avenue" is hiervan de regionale vertaling.

Het tweede deel is een bottomup-benadering, door vanuit de huisvuilinzameling steeds meer grondstoffen terug te winnen en opnieuw te gebruiken, onder de noemer "duurzaam materialenbeheer". In Cranendonck zijn hiermee in 2010 grote successen geboekt, op basis waarvan in 2011 ook andere gemeenten aan de slag zijn gegaan. Binnen deze benadering heeft ook de ondersteuning van het gemeentelijk afvalbeheer een plaats, omdat dit beheer het uitgangspunt is voor de toepassing van C2C.

Doelstelling

Op de lange termijn (2040) is het doel dat de regio (nagenoeg) zelfvoorzienend is in duurzaam materialenbeheer. Alle materialen blijven behouden in continue biologische en technische kringlopen.

Beoogd resultaat

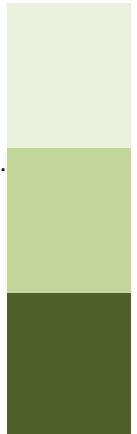
- Deelname/trekker Europees project C2C BIZZ: stimuleren van de toepassing van C2C op bedrijventerreinen in de regio, te beginnen met Brainport Avenue. Vanuit dit Europese project is 2,3 miljoen euro binnengehaald voor het SRE deelproject.
- Coördineren en stimuleren van gemeentelijke initiatieven om vanuit huisvuilinzameling steeds meer grondstoffen terug te winnen en opnieuw te gebruiken. In Cranendonck zijn hiermee grote successen geboekt.
- Coördineren en afstemmen m.b.t. het gemeentelijk afvalbeheer in de regio (inzameling, opslag en verwerking van huishoudelijk afval, collectieve aanbestedingen en contracten en monitoring).
- Uitwerking en concretisering van de projecten in het programma 'Materiaaltransitie regio Eindhoven'.

Doorlooptijd (meerjarig) / projectfasering

Alle deelprojecten lopen al in 2011 en lopen ook door na 2012.

Betrokken partijen

Bij C2C en duurzaam materialenbeheer is samenwerking met alle partijen uit de Triple Helix onontbeerlijk. Hierop wordt dan ook zeer actief ingezet. Vanwege het Europese project, zullen ook overheden, kennisinstellingen en bedrijven uit andere Noordwest-Europese landen worden betrokken.

Wat mag dit het SRE kosten?

<u>Afdeling</u>	<u>Werkprogramma 2012</u>
Dienst SRE	930

<u>Omschrijving</u>	<u>Werkprogramma 2012</u>
Apparaatskosten	104.130
Programmakosten	194.063
Lasten	298.193
Baten	292.463
Inwonerbijdrage	242.463
BDU	0
Provincie	0
Gemeenten	0
Overig	50.000
Saldo	-5.730

NB.

Omdat de financiële consequenties van het Europees project C2C Bizz budgettair neutraal zijn, zijn deze nog niet in het werkprogramma opgenomen.

Programma: Fysieke leefomgeving
Product: Duurzaamheid
Project: Gezondheid en biodiversiteit

Omschrijving project

Het project voorziet in een aantal deelprojecten om in 2012 te werken aan het verbeteren van de milieukwaliteit in relatie tot gezondheid en biodiversiteit. In 2011 is gestart met het monitoren van de milieubelasting in de regio. Door de feitelijke en ervaren leefkwaliteit in beeld te brengen, kan direct worden ingezet op de meest urgente problemen. In 2012 wordt de milieumonitoring voortgezet. Hierin past ook de Regionale Verkeersmilieukaart (RVMK), die de geluidsbelasting en luchtkwaliteit in de regio inzichtelijk maakt en de monitoring van de bodemkwaliteit. De milieuproblemen die in 2012 middels projecten worden aangepakt zijn de geuroverlast, de hoge concentraties fijnstof en de dreiging van (dier)ziekten door de intensieve veehouderij. Daarnaast worden nieuwe wetgeving en ontwikkelingen voor de landbouw vertaald naar de regio. Door samenwerking en ondersteuning op het gebied van geluidshindersanering, bodemsanering en externe veiligheid vindt een efficiënte aanpak plaats van knelpunten.

Naast het verbeteren van de milieukwaliteit, wordt ingezet op beleefbare natuur in de regio. Voor het behoud en waar mogelijk (nieuwe) ontwikkeling van het regionale groene landschap wordt een regionale lijst uitgewerkt van concrete beheer- en natuurontwikkelingsprojecten. Deze actie specificeert de groene ambitie van de regionale gebiedsontwikkelingen en levert ook de "groene inhoud" voor een regionaal compensatiefonds. Door de (landelijke) bezuinigingen komt minder geld beschikbaar voor natuur en landschap. Er wordt ingezet op het bij elkaar brengen van middelen voor de uitvoering van de projecten uit de regionale lijst.

Doelstelling

Het doel van het project is een gezonde leef- en werkomgeving met beleefbare natuur op korte afstand voor iedereen.

Beoogd resultaat

- Regionale Leefbaarheidsmonitor (weten waar we nu staan om op basis daarvan prioriteiten te stellen voor de inzet op milieukwaliteit en gezondheid, inclusief regionale afstemming).
- Een actuele Regionale Verkeersmilieukaart (RVMK).
- Afstemming en beleidssynchronisatie op het gebied van agrarisch beleid/gezondheid (inclusief communicatie n.a.v. de resultaten van het onderzoek naar stankhinder in samenwerking met de GGD).
- Afstemming en beleidssynchronisatie op het gebied van externe veiligheid. Hiermee wordt voldaan aan de Kwaliteitscriteria Externe Veiligheid in de hele regio.
- Binnenhalen van cofinanciering voor regionale projecten (bijvoorbeeld in 2011 € 300.000,- voor het project 'Elektronische monitoring luchtwassers').
- Gezamenlijke digitale community voor promotie NME (activiteiten, lespakketten, proefjes).
- Inzicht in de regionale bodemkwaliteit en de voortgang van de bodemsanering.
- Voortgang van de geluidshindersanering conform de regionale planning.

In ieder geval zullen voor 2012 geen projecten op het terrein van groen en biodiversiteit worden geïnitieerd, aangezien recent vanuit de gemeenten is aangegeven dat dit onderwerp een lage prioriteit heeft op om regionaal niveau op te pakken.

Doorlooptijd (meerjarig) / projectfasering

(Nagenoeg) alle deelprojecten lopen al in 2011 en lopen ook door na 2012.

Betrokken partijen

In het kader van gezondheid is de GGD een belangrijke partij. Ook de provinciale en landelijke overheid spelen een grote rol. Daarnaast zijn er tal van andere partijen bij de diverse deelprojecten betrokken.

Wat mag dit het SRE kosten?

<u>Afdeling</u>	<u>Werkprogramma 2012</u>
Dienst SRE	736

<u>Omschrijving</u>	<u>Werkprogramma 2012</u>
Apparaatskosten	89.056
Programmakosten	288.106
Lasten	377.162
Baten	387.857
Inwonerbijdrage	387.857
BDU	0
Provincie	0
Gemeenten	0
Overig	0
Saldo	10.695

